

СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА

ОТДЕЛ
ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА РЕШЕНИЯТА
НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ
СЪД
ПО ПРАВАТА НА
ЧОВЕКА
DG1

**ТЕМАТИЧНА
СПРАВКА**

Септември 2020 г.

СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА

Настоящите обобщения са изготвени изцяло на отговорността на Отдела за изпълнение на решенията на Европейския съд и по никакъв начин не ангажират Комитета на министрите.

1. ПРИЗНАВАНЕ, ОРГАНИЗАЦИЯ, ФУНКЦИОНИРАНЕ И РЪКОВОДСТВО НА ЦЪРКВИ И РЕЛИГИОЗНИ ОБЩНОСТИ.....	3
2. ПРАВО НА ОТКАЗ ОТ ВОЕННА СЛУЖБА ПО СЪВЕСТ.....	7
3. ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ, ОСНОВАНА НА РЕЛИГИЯТА.....	8
4. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В СФЕРАТА НА СЪДОПРОИЗВОДСТВОТО	9
5. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА И ОБРАЗОВАНИЕ.....	11
6. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В ГРАЖДАНСКОПРАВНАТА ОБЛАСТ.....	12
7. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В МЕСТАТА ЗА ЗАДЪРЖАНЕ.....	13
ПРИЛОЖЕНИЕ — АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ДЕЛАТА	14

Пълното, ефективно и бързо изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека от Високодоговарящите страни по Конвенцията има съществен принос за постигането на общо спазване и прилагане на правата на човека в Европа.

Европейският съд подчертава, че свободата на религията е една от основите на „демократичното общество“ по смисъла на Конвенцията. От нея зависи плурализмът, който е неразривно свързан с демократичното общество. През годините Съдът е разработил богата съдебна практика относно свободата на религията, като изпълнението от държавите на съответните съдебни решения е под наблюдението на Комитета на министрите. В настоящата тематична справка са включени редица примери за мерки, приети и докладвани от държавите в контекста на изпълнението на решенията на Европейския съд с цел да се гарантира и защити свободата на религията.

1. ПРИЗНАВАНЕ, ОРГАНИЗАЦИЯ, ФУНКЦИОНИРАНЕ И РЪКОВОДСТВО НА ЦЪРКВИ И РЕЛИГИОЗНИ ОБЩНОСТИ

Приемане на законодателство, предвиждащо ефективни правни средства за защита и осигуряващо защита срещу незаконна и произволна намеса на административните органи в процеса на регистрация на религиозните общности

Приетият през 2002 г. Закон за вероизповеданията предоставя на съдебната власт, а не на изпълнителната, както дотогава, правомощията за регистрация на религиозни общности, които желаят да придобият правосубектност. Данните за управителните органи и законните представители на религиозните организации вече се вписват в публичен регистър към Софийския градски съд. Остават обаче въпроси, свързани с ролята на административните органи в организацията на религиозните общности, които изискват допълнителни изменения в Закона за вероизповеданията и се разглеждат в контекста на други висящи [дела](#).

Що се отнася до мерките, пряко засягащи религиозната общност-жалбоподател, на последната национална конференция на мюсюлманската общност са избрани нови ръководни органи и е приет нов устав. Резултатите от нея са регистрирани през 2011 г. въз основа на окончателно решение на Софийския апелативен съд. Освен това националните власти са се ангажирали да се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да доведат до поставяне в по-благоприятно положение на някоя от съперническите си фракции.

*BGR/Хасан и Чауш
(30985/96)*

[Окончателно решение
от 26.10.2000 г.](#)

[Окончателна резолюция
CM/ResDH\(2011\)193](#)

Отмяна на дискриминационна законодателна разпоредба, налагаща на религиозните общности и сдружения неоправдани условия, преди да им се предостави статут на религиозна общност

С решение от 2010 г. Конституционният съд отменя юридическото условие, съгласно което за признаването на религиозна общност е необходимо съществуването на най-малко двадесет години под формата на религиозно сдружение или поне 10-години под формата на регистрирана религиозна общност. През 2011 г. е изменен Законът за религиозните общности, за да се осигурят по-гъвкави условия за юридическото признаване на религиозна общност.

Що се отнася до данъчните предимства за регистрираните религиозни общности, в свое решение от 2009 г. Конституционният съд заключава, в съответствие с решението на ЕСПЧ по това дело, че ограничаването на приложението на данъчните предимства само за юридически признатите църкви и религиозни общности противоречи на Конвенцията, ако дадена религиозна общност е лишена от статута на религиозна общност по дискриминационен начин.

*AUT/Religionsgemeinschaft
ft der Zeugen Jehovas u
друзи (40825/98)*

[Окончателно решение
от 31.10.2008 г.](#)

[Доклад за действие](#)

Приемане на ново законодателство, предвиждащо ефективни правни средства за защита и осигуряващо защита срещу непропорционална и произволна намеса на административните органи в процеса на регистрация на религиозните общности и в извършването на религиозни дейности

Първите изменения на Закона за вероизповеданията са били приети през 2002 г., но се оказват недостатъчни и през 2007 г. влиза в сила нов Закон за свободата на съвестта, мисълта и религията. Впоследствие бившата Държавна служба по вероизповеданията е закрыта и всички регистрационни преписки са прехвърлени в Министерството на правосъдието. Едновременно с това правителството отменя постановлението си от 1994 г., с което за регистрацията на религиозни практики от признати вероизповедания се изисква удостоверение за присъствие, издадено от местните органи. Освен това през 2009 г. са

*MDA/Митрополитска
църква на Бесарабия и
друзи (45701/99)*

[Окончателно решение
от 27.3.2002 г.](#)

[Окончателна резолюция
CM/ResDH\(2010\)8](#)

представени насоки, поясняващи процедурата по регистрация. На последно място, новите закони (с които се премахва санкцията експулсиране в случай на неспазване от страна на чужденци на изискването за получаване на предварително разрешение за извършването на някои религиозни дейности на обществени места, както и се ограничават наказуемите дейности) от ноември 2009 г. гарантират съдебен контрол на процедурата по регистрация, включително на отказ за регистрация, спиране на дейностите или ликвидация. Заедно със Закона за административното производство те предвиждат и съдебен контрол в случай на липса на отговор или необосновано забавяне.

Защита на правото на изповядване на религиозни убеждения и осъществяване на религиозни практики

През 2007 г. дотогавашният Закон за вероизповеданията е заменен със Закона за свободата на съвестта, мисълта и религията, който гарантира правото на всеки на свобода на мисълта, съвестта и религията, включително, *inter alia*, свобода на изповядване на религия или убеждения, самостоятелно или в група, публично или в частен кръг. Концепцията за „вероизповедание, признато от държавата“, е премахната и вероизповеданията вече може да се създават и да функционират свободно при условията, предвидени от закона. Религиозна служба може да се извършва както в обредни сгради, така и в личните помещения на лицата, практикуващи съответното вероизповедание. Наложените ограничения възпроизвеждат разпоредбите на член 9, параграф 2 от Конвенцията, а практикуването на нерегистрирано вероизповедание вече не е незаконно.

Освен това през 2008 г. Кодексът на административните нарушения е отменен и заменен с нов Кодекс, който изключва позоваването на „регистрирано или нерегистрирано вероизповедание“ и се отнася до практики, които противоречат на забранителните или разпоредителни норми от Закона за свободата на съвестта, мисълта и религията, като практикуването на нерегистрирано вероизповедание не е посочено като забрана в закона.

MDA/Masaev (6303/05)

[Окончателно решение от 12.8.2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2020\)29](#)

Гарантиране на неутралността на държавата по религиозни въпроси и защита срещу непропорционална намеса на административните органи при регистрацията и организацията на религиозните общности

С измененията от 2008 г. и 2009 г. в Закона за вероизповеданията регистрацията на религиозните организации е прехвърлена от Министерството на правосъдието към Търговския регистър, който поддържа и регистър на религиозните организации. Преди регистрацията на религиозна организация, от Търговския регистър са длъжни да поискат от Министерството на правосъдието становище дали целите и задачите, посочени в устава на съответната организация, са съобразени със закона и не биха застрашили правата на човека, демократичния правов ред, обществения ред, благосъстоянието и морала. Отказът за регистрация се основава на становище на Министерството на правосъдието, което подлежи на контрол от страна на административните съдилища. Освен това компетентните органи вече не могат да налагат задължение на енориите да се обединяват под единно ръководство.

LVA/Mirolubovs и други (798/05)

[Окончателно решение от 15.12.2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2016\)319](#)

Нови разпоредби относно минималния размер на местата за богослужение, позволяващи достъп на членове на малки религиозни групи

Обредните сгради трябва да съответстват на разпоредбите за устройството на територията и могат да бъдат строени след получаването на разрешение от местните административни органи. С нова Наредба за териториалното устройство в сила от 2014 г., когато делото е било още висящо пред Съда, изискването за минимален размер е намалено на 1000 квадратни метра за малките обредни сгради (и 15 000 квадратни метра за големите обредни такива). Ако изискването за минимален размер не може да бъде изпълнено, устройственият план може да бъде изменен. Съответният местен орган или предлага такова изменение *ex officio*, или следва да издаде становище, ако бъде отправено подобно искане.

TUR/Асоциация на свидетелите на Йехова и други (36915/10)

[Окончателно решение от 17.10.2016 г.](#)

[План за действие](#)

Премахване на ограниченията върху свободното движение на кипърските гърци в Северен Кипър, за да се гарантира защитата на тяхната свобода на религията

В допълнение към премахването на ограниченията върху свободното движение на кипърското гръцко население, живеещо в Северен Кипър, представеното от кипърските власти през 2006 г. искане за назначаване на втори свещеник, който да служи в региона на Карпас, е одобрено от властите на „Севернокипърската турска република“.

TUR/Кипър (25781/94)

[Окончателно решение от 20.5.2001 г.](#)

[Междинна резолюция CM/ResDH\(2020\)185](#)

Мерки за правно признаване на алевитската вяра, безпристрастно и недискриминационно отношение към алевитите и защита на тяхното право на образование

Програмата и планът за действие на правителството от декември 2015 г. имат за цел да предоставят правен статут в близко бъдеще на *semevis* и центрове за духовни знания (*geleneksel irfan merkezleri*). През 2016 и 2017 г. са организирани семинари, по-специално за обсъждане на часовете по религиозна култура и учебните програми по етика в училище. През 2018 г. влиза в сила нова учебна програма за задължителните занятия по „религиозна култура и етика“ в началните и средните училища, в която е включена информация за алевитската вяра, а родителите могат да започнат съдебно производство с искане за освобождаване на децата си от тези занятия.

TUR/Izzettin Dogan и други (62649/10)

[Окончателно решение от 26.4.2016 г.](#)

[План за действие TUR/Zengin \(1448/04\)](#)

[Окончателно решение от 9.1.2008 г.](#)

[План за действие](#)

Мерки за предотвратяване на непредвидимо данъчно облагане на дарения за религиозни сдружения

Като се имат предвид фактите по делото, които се отнасят до липсата на предвидимост на последствията от получаването на дарения и представянето на отчетите на дадено сдружение на данъчните органи, в циркулярно писмо от 2005 г. на финансовото министерство се посочва изрично, че даренията към юридически лица (като например сдружения), които се декларират пред данъчните органи, подлежат на данъчно облагане. Освен това в две решения от 2013 г. Касационният съд пояснява, че даренията не се считат за декларирани от юридически или физически лица, когато са установени в рамките на представянето на счетоводните отчети на данъчните органи.

FRA/Association les Témoins de Jéhovah (8916/05)

[Окончателно решение от 30.9.2011 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2013\)184](#)

Промяна в съдебната практика на националните съдилища по отношение на свободата на избраните мюфтии да изповядват своята религия в богослужението и преподаването

След първото решение на Съда се променя тълкуването, давано от местните съдилища на Наказателния кодекс, според което присвояването на духовнически функции (от мюфтиите) е било считано за наказуемо с наказателна санкция. Съгласно новата съдебна практика, съобразена с Конвенцията, избраният мюфтия не присвоява функциите на свещенослужител на известна религия, когато отправя религиозни послания към група хора, които доброволно го следват като свой духовен лидер, а просто упражнява правото си да изповядва своята религия, гарантирано от член 9 на Конвенцията.

GRC/Serif (38178/97)

[Окончателно решение от 14.3.2000 г.](#)

GRC/Agga № 2 (50776/99)

[Окончателно решение от 17.1.2003 г.](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2005\)88](#)

GRC/Agga № 3 и Agga № 4 (32186/02 и 33331/02)

[Окончателно решение от 13.10.2006 г.](#)

[и от 13.10.2006 г.](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2011\)118](#)

Съответстващо на Конвенцията тълкуване от страна на прокурорите и на съдилищата на разпоредбите относно прозелитизма

С оглед на отстраняването на непропорционалната и ненужна намеса в свободата на религията на Свидетелите на Йехова, прокурорите и съдиите по разследването адаптират

GRC/Kokkinakis (14307/88)

[Окончателно решение от 25.5.1993 г.](#)

практиката си след публикуването и разпространението на решението на Съда. Тълкуването на националното законодателство е съобразено с изискванията, определени в решението на Съда, така че националните съдилища са участвали само в много малко случаи на прозелитизъм и в подобни случаи не са произнасяни осъдителни присъди.

[Окончателна резолюция ДН\(97\)576](#)

Нова административна и съдебна практика относно използването на частни помещения за религиозни церемонии на Свидетелите на Йехова

След решението на Съда не се осъществява повече наказателно преследване за използване на частни помещения за религиозни церемонии на Свидетелите на Йехова без предварително разрешение от призната църковна власт и от министъра на образованието и религиозните въпроси, като във всички подобни случаи администрацията е дала разрешения. Тази практика е потвърдена по-специално от Касационния съд, който през 2001 г. в рамките на наказателно дело относно незаконното откриване на обредна сграда постановява, че „абсолютната свобода на преценка“, предоставена на администрацията от закона, представлява „неприемливо ограничение на свободата на религиозно богослужение“, в противоречие с изискванията на Конвенцията. Освен това Държавният съвет вече контролира спазването на правилното прилагане на чисто формалните изисквания, които трябва да се съблюдават, когато се подават заявки за изграждането или използването на обредна сграда. Нещо повече, Държавният съвет вече е постановил през 1991 г., че „разрешението“ от църковната власт, изисквано съгласно закона, не е обвързващо за Министерството на образованието и вероизповеданията.

GRC/Manoussakis и други (18748/91)

[Окончателно решение от 26.9.1996 г.](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2005\)87](#)

2. ПРАВО НА ОТКАЗ ОТ ВОЕННА СЛУЖБА ПО СЪВЕСТ

<p>Признаване на Свидетелите на Йехова за религиозна общност, което гарантира освобождаване от военна или гражданска служба</p> <p>Скоро след обявяването на решението на Съда Свидетелите на Йехова са признати за религиозна общност чрез указ. Това признаване за религиозно общество прави възможно освобождаването от военна или гражданска служба по съвест. За да се избягват бъдещи нарушения въз основа на дискриминационни разпоредби на закона, Конституционният съд е променил съдебната си практика с приемането на решение от юли 2009 г., в което се постановява, че законът трябва да се тълкува в съответствие със заключенията на Съда, като е отменил решението на административните органи.</p>	<p><i>AUT/Loffelmann</i> (42967/98)</p> <p>Окончателно решение от 16.6.2009 г.</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2011)41</p>
<p>Законодателно изменение в защита на правото на отказ от военна служба по съвест и предотвратяване на наказателно преследване на лица, възразяващи по съвест срещу военна служба</p> <p>Законът за алтернативната военна служба от 2004 г. е изменен през 2013 г., за да се вземе предвид становището на Венецианската комисия от 2011 г. Съгласно така изменения закон продължителността на алтернативните военна и гражданска служби е намалена съответно на 30 и 36 месеца (продължителността на редовната военна служба е 24 месеца). Освен това алтернативната гражданска служба понастоящем се организира и контролира от съответните правителствени агенции и не се допуска военен контрол върху нея. Също така е създаден постоянен орган, съставен от представители на съответните правителствени агенции (Държавна комисия за алтернативна служба), който да разглежда заявленията за алтернативна служба. Комисията провежда специални сесии, в които кандидатите и независимите експерти също могат да участват.</p>	<p><i>ARM/Bayatyan</i> (23459/03)</p> <p>Окончателно решение от 7.7.2011 г.</p> <p>Доклад за действие</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2014)225</p>
<p>Въвеждане на алтернативна служба, гарантираща правото на отказ от военна служба по съвест</p> <p>Лицата, възразяващи по съвест срещу военната служба и осъдени за отказа си да отбият военна служба при упражняване на конституционната им свобода на съвестта между влизането в сила на Конституцията през 1991 г. и приемането на Закона за замяна на воинските задължения с алтернативна служба през 1998 г., са амнистирани със закон, приет от парламента през 2002 г. Съгласно закона от 1998 г. гражданите, които изпълняват алтернативна служба, имат същите права като всички граждани да изразяват убежденията си индивидуално или колективно, освен когато са на работното си място. Законът предвижда също, че алтернативна служба може да се изпълнява под надзора на изцяло гражданска администрация, ако заинтересованото лице поиска това.</p>	<p><i>BGR/Стефанов</i> (32438/96)</p> <p>Окончателно решение от 3.5.2001 г.</p> <p>Окончателна резолюция DH(2004)32</p>
<p>Законодателни и конституционни изменения, предвиждащи алтернативна служба за лицата, възразяващи по съвест срещу военна служба</p> <p>За да се сложи край на дискриминацията по отношение на свободата на религията, през 1997 г. със закон е предоставено правото на лица, възразяващи по съвест срещу военна служба, да изпълняват гражданска, а не военна или невъоръжена служба в армията. Впоследствие правото на алтернативна служба заляга в Конституцията през 2001 г. Освен това</p>	<p><i>GRC/Thlimmenos</i> (34369/97)</p> <p>Окончателно решение от 6.4.2000 г.</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2005)89</p>

в закон за амнистията от 2001 г. се предвижда заличаването от регистрите за съдимост на всички присъди, наложени преди закона от 1997 г.

3. ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ, ОСНОВАНА НА РЕЛИГИЯТА

Защита от дискриминация, основана на религията, в сферата на пазара на труда

За предотвратяване на дискриминационно третиране поради религиозни убеждения, особено в сферата на пазара на труда, принципът за недопускане на дискриминация, залегнал в Конституцията от 1991 г., е въведен и в Закона за вероизповеданията от 2002 г. и Закона за защита от дискриминация от 2003 г., като последният изрично забранява всяко уволнение, основано на религиозни убеждения. Този закон облекчава доказателствената тежест за жалбоподателите. Освен това Кодексът на труда сега забранява дискриминация, основана на религията, при упражняването на трудови права.

BGR/Иванова (52435/99)

[Окончателно решение от 12.7.2007 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2012\)155](#)

Конституционни, законодателни и административни промени, предназначени да гарантират свободата на религията на религиозните малцинства и тяхната защита от дискриминация

През 2018 г. влиза в сила нова Конституция, която гарантира правото на равенство, свободата на убежденията, религията и съвестта, както и свободата на събранията. Новата конституция по-специално премахва по-ранните позовавания на „национална сигурност“, „предотвратяване на престъпления“ и „правораздаване“ като основания за намеса в свободата на религията. Становището на Венецианската комисия е взето под внимание от Държавната конституционна комисия в процеса на преразглеждането и изменения в проекта биват съответно приети.

GEO/Членове на паството на свидетелите на Йехова в Gidani и други (71156/01)

[Окончателно решение от 3.8.2007 г.](#)

[Доклад за действие](#)

Законът за премахване на всички форми на дискриминация е приет през 2014 г., по-специално за да се осигури ефективна правна рамка за премахване на религиозната дискриминация. Този закон е изменен през 2019 г. с цел да се разшири обхвата на принципа на равно третиране в сферите на труда и във всички етапи на преддоговорните отношения, както и в образованието, социалното осигуряване, здравеопазването, стоките и услугите, като по този начин значително се разширява защитата срещу случаи на религиозна дискриминация. Освен това националните съдилища се позовават ефективно на този закон в практиката си.

Що се отнася до административните мерки, Отделът за защита и мониторинг на правата на човека е създаден през 2018 г., като му е възложена задачата да разследва престъпления, свързани с нетолерантност и дискриминация, както и да наблюдава всички престъпления с елементи на дискриминация.

Отмяна на наказателни санкции за носене на религиозно облекло на обществени места

Наказателният кодекс е изменен през 2014 г., като с това се отменя разпоредбата, предвиждаща наказателни санкции за носене на религиозни покривала за глава и облекла в нарушение на Закона за носене на покривала за глава и на Закона за носене на религиозни облекла на обществени места, освен по време на религиозни церемонии.

TUR/Ahmet Arslan и други (41135/98)

[Окончателно решение от 4.10.2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция CM/ResDH\(2016\)330](#)

Отмяна на задължителното посочване на вероизповеданието в личните карти

Законът за гражданския регистър е изменен през 2016 г. и посочването на вероизповеданието е премахнато от личните карти. Новите лични карти имат електронен чип, който може да съдържа информация за религиозната принадлежност на дадено лице, само ако то даде своето изрично съгласие за това във формуляра. Освен това Законът за защита на личните данни от 2016 г. дефинира понятието „специфични лични данни“, които включват по-специално данни за вероизповеданието. Законът забранява обработването и разпространението на такива данни, без да е получено изричното съгласие на заинтересованите лица, освен при обстоятелства, предвидени в закона. Освен това по отношение на гражданските регистри всички граждани имат право да отправят писмено искане за отбелязване, промяна или оставяне на празно полето в гражданските регистри относно религиозната принадлежност.

TUR/Sinan Isik
(21924/05)

[Окончателно решение](#)
от 2.5.2010 г.

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция](#)
CM/ResDH(2018)221

4. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В СФЕРАТА НА СЪДОПРОИЗВОДСТВОТО

Носене на религиозни символи в съдилищата

Нарушението на Конвенцията в този случай произтича от наказанието за неуважение към съда от страна на свидетел по наказателен процес, изповядващ ухабитската/салафистката версия на исляма, за отказ да сваля традиционната си шапка. Носенето на религиозни символи от физически лица в съдебните зали само по себе си не е забранено от закона. Свидетелят не е наказан по силата на някаква обща забрана, а по-скоро въз основа на присъщото правомощие на съдията по делото да регулира провеждането на производството в съда. За предотвратяването на подобни нарушения националните съдилища адаптират практиката си след решението на Съда.

BIH/Hamidovic
(57792/15)

[Окончателно решение от](#)
5.3.2018 г.

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция](#)
CM/ResDH(2018)427

Алтернатива на религиозната клетва за адвокати, встъпващи в адвокатска колегия

Кодексът на адвокатите е изменен през 2013 г. и вече не е задължително да се разкриват религиозните убеждения по време на процедурата на полагане на клетва пред съда. Сега Кодексът на адвокатите предлага избор по преценка на адвоката и без други формалности между полагане на религиозна клетва и тържествена декларация.

GRC/Alexandridis
(19516/06)

[Окончателно решение от](#)
21.5.2008 г.

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция](#)
CM/ResDH(2016)312

Алтернатива на религиозната клетва в наказателното производство

Спорното задължение за разкриване на вероизповеданието при полагането на клетва в наказателното производство е отменено след изменението на Наказателно-процесуалния кодекс през 2012 г. Свидетел, който се явява пред наказателен съд, вече може по свое усмотрение и без други формалности да избира между полагането на религиозна клетва и тържествена декларация. Тази процедура сега е хармонизирана с процедурата, която се следва в гражданските съдилища.

GRC/Dimitras (42837/06)

[Окончателно решение от](#)
3.9.2010 г.

[Окончателна резолюция](#)
CM/ResDH(2012)184

5. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА И ОБРАЗОВАНИЕ

Алтернативни часове по етика в училищата

Наредбата на министъра на образованието за организацията на обучението по религия от 1992 г. е изменена през 2014 г. Това изменение отменя прага от най-малко трима ученици, желаещи да посещават часове по етика, за организиране на часовете по етика в училище и гарантира възможността за участие в тези часове на всеки ученик, който желае това. Така се слага край на дискриминационното отношение към учениците агностици поради липсата на оценки за „религия/етика“ в училищните дипломи, което се дължи на предишното неосигуряване от страна на властите на алтернативни часове по етика.

POL/Grzelak (7710/02)

[Окончателно решение от
22.11.2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция
CM/ResDH\(2014\)85](#)

6. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В ГРАЖДАНСКОПРАВНАТА ОБЛАСТ

Премахване на задължителното прилагане на свещеното ислямско право към семейни и наследствени въпроси, свързани с членове на мюсюлманското малцинство

За да се отстрани нарушението на Конвенцията вследствие на факта, че наследяванията със или без завещание на граждани, принадлежащи към мюсюлманското малцинство, са регулирани от свещеното ислямско право, а не от Гражданския кодекс, като по този начин се позволява съответните спорове да попадат под юрисдикцията на мюфтийството, през 2018 г. е изменено законодателството относно мюсюлманските свещенослужители. Сега законът предвижда, че споровете, свързани с бракове или разводи, могат да попаднат под юрисдикцията на мюфтийството само по изключение, ако всички заинтересовани страни се съгласят с това. Що се отнася по-специално до въпросите, свързани с наследството, занапред винаги се прилага Гражданският кодекс, освен ако завещателят не изготви нотариална декларация, в която изрично да посочи желанието си наследяването да бъде подчинено на свещеното ислямско право.

*GRC/Molla Sali
(20452/14)*

[Окончателно решение от
19.12.2018 г.](#)

[Съдебно решение
относно справедливото
обезщетение
18.6.2020 г.](#)

[План за действие](#)

*Статус на изпълнение:
чака се привеждане в
изпълнение*

Премахване на дискриминационни разпоредби, които възпрепятстват правото на сключване на брак

С цел да се отстрани непропорционалната намеса в правото на сключване на брак поради прилагането на схема, изискваща одобрение от държавата и заплащане на такса за сключването на бракове от лица, подложени на имиграционен контрол, както и нейното дискриминационно неприлагане към лица, желаещи да сключат брак в Англиканската църква, схемата е отменена през 2011 г. чрез изменение на законодателството, като е използвана заповед за корективни действия (бел. прев. позволяваща на правителството да измени законодателство без цялостно законодателно одобрение, с цел поставяне на закона в съответствие с Конвенцията) съгласно Закона за правата на човека.

*UK/O'Donoghue и други
(34848/07)*

[Окончателно решение от
14.3.2011 г.](#)

[Окончателна резолюция
CM/ResDH\(2011\)288](#)

7. СВОБОДА НА РЕЛИГИЯТА В МЕСТАТА ЗА ЗАДЪРЖАНЕ

<p>Свобода на религията при мярка за неотклонение задържане под стража</p> <p>Законът за процедурата по задържане под стража от 2016 г. съдържа разпоредби, насочени към гарантиране на правото на задържаните лица да посещават религиозни служби. Освен това със закона се създава Служба за свещенослужители към латвийската затворническа администрация, чиято задача е да урежда и организира религиозни дейности в местата за задържане, както и да осигурява на задържаните свещенослужител от тяхната религия.</p> <p>Нещо повече, в Закона за административното производство от 2004 г. се предвижда ново правно средство за защита при твърдени намеси в свободата на религията на задържаните.</p>	<p><i>LVA/Dmitrijevs (61638/00)</i></p> <p>Окончателно решение от 28.2.2007 г.</p> <p>Доклад за действие</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2017)122</p>
<p>Достъп на задържаните до алтернативна храна в съответствие с религиозните им убеждения</p> <p>Законът за изпълнение на наказанията и мерките за задържане, приет през 2013 г., който влиза в сила през 2014 г., предвижда, че затворническата администрация трябва да осигури подходящи условия за приготвянето и разпределението на храна в съответствие с религиозните убеждения. Тази мярка цели да засили защитата по Закона за изпълнение на присъдите от 2006 г., който е гарантирал свободата на религията на задържаните, а в заповед на Министерството на правосъдието от 2001 г. се предвиждат правила относно хранителния режим, които са в съответствие с религиозните убеждения на задържаните.</p>	<p><i>ROM/Vartic № 2 (14150/08)</i></p> <p>Окончателно решение от 17.3.2014 г.</p> <p>Доклад за действие</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2014)221</p>
<p>Създаване на нов орган, осигуряващ духовно наставничество за задържаните</p> <p>За предотвратяване на неправомерната намеса в свободата на религията на задържаните през 2017 г. със заповед на Министерството на правосъдието в пенитенциарната система на Украйна е създаден Пасторски съвет за религиозно наставничество. Съветът е постоянен, представителен, междуконфесионален консултативен орган, който отговаря за координацията на духовното наставничество за всички задържани. Една от основните му цели е да наблюдава спазването от страна на пенитенциарните институции и местата за задържане на правото на свобода на съвестта и религията на задържаните.</p>	<p><i>UKR/Moroz (5187/07)</i></p> <p>Окончателно решение от 18.9.2017 г.</p> <p>Доклад за действие</p> <p>Окончателна резолюция CM/ResDH(2019)11</p>

ПРИЛОЖЕНИЕ — АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ДЕЛАТА

ARM/Bayatyan (23459/03).....	7	GRC/Molla Sali (20452/14).....	11
AUT/Loffelmann (42967/98).....	7	GRC/Serif (38178/97).....	5
AUT/Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas и други (40825/98).....	3	GRC/Thlimmenos (34369/97).....	7
BGR/Иванова (52435/99).....	8	LVA/Dmitrijevs (61638/00).....	12
BGR/Стефанов (32438/96).....	7	LVA/Mirolubovs и други (798/05).....	4
BGR/Хасан и Чауш (30985/96).....	3	MDA/Masaev (6303/05).....	4
BIH/Hamidovic (57792/15).....	9	MDA/Митрополитска църква на Бесарабия и други (45701/99).....	3
FRA/Association les Témoins de Jéhovah (8916/05)	5	POL/Grzelak (7710/02).....	10
GEO/Членове на паството на свидетелите на Йехова в Gldani и други (71156/01).....	8	ROM/Vartic № 2 (14150/08).....	12
GRC/Agga № 2 (50776/99).....	5	TUR/Ahmet Arslan и други (41135/98).....	8
GRC/Agga № 3 и Agga № 4 (32186/02 и 33331/02)	5	TUR/Izzettin Dogan и други (62649/10).....	5
GRC/Alexandridis (19516/06).....	9	TUR/Sinan Isik (21924/05).....	8
GRC/Dimitras (42837/06).....	9	TUR/Zengin (1448/04).....	5
GRC/Kokkinakis (14307/88).....	5	TUR/Асоциация на свидетелите на Йехова и други (36915/10).....	4
GRC/Manoussakis и други (18748/91).....	6	TUR/Кипър (25781/94).....	4
		UK/O'Donoghue и други (34848/07).....	11
		UKR/Moroz (5187/07).....	12